

kar življenja, kakršno se zaznava, brez ozira na daljne možnosti simbolične interpretacije. Tu se pokaže njegova izredna pesniška sila, prav tako živa v mogočni prozi, kakor v redkih verzih, ki jih je vpletel v svoje pripovedke.

I. C.

Ante Petravič: **Treće studije i portreti.** Split 1917. Založila Knjižara Vinka Jurića. Str. 175. Cena K 4.—. — Ta tretja zbirka Petravičevih literarno-estetskih studij se peča zlasti s hrvaško-srbskimi književniki, v enem članku razpravlja po Thovezu o novejši italijanski liriki, a omenja tudi Slovence; v tej knjigi je portretiral Silvina Sardenka. Kar je napisal o njem, ni studija, ampak seznamek motivov Sardenkovih pesmi, kolikor jih je »V mladem jutru« in v »Romi«, ter nekaj zgledov njegove verzifikacije, katero primerja glede blagoglasja s Paulom Verlaineom. Analiza Sardenkove duševnosti se po Petraviču glasi tako: »Silvin Sardenko je čisto religiozen pesnik; vendar ni pesnik religiozne filozofije, ampak lirik nežnega religioznega čustvovanja. V njegovi liriki zadeneš malokdaj ob večje in globlje refleksije. Če premišlja, so to premišljevanja njegovega srca. Pri njem govori vedno srce, srce nežno, otroško, iskreno. Pamet molči, ne modruje. Njegova živa vera se ne spotakne nikjer ob nobeno težavo in se vsled tega dosledno ogiblje razmatranja (?). Problemi, življenjska vprašanja, notranji duševni boji se mu nikdar ne vrivajo. Če ga kakšna misel prevzema, je to samo minljivost vsega na svetu: pa ta misel še utrjuje njegovo vero. Zanj obstoji torej samo versko čustvo, ki se mu je polastilo srca še v otroških letih in ki ga izraža in odeva vedno umetniški... Meditiranje ga takoj utruji, zato prosi milostno nebo, da mu ali dá peruti kakor ptici, ali da mu skrajša življenje, ki mu mori dušo. Tako prežene s čustvom »kvišku srca!« vsak duševni nemir, ki mu je za hip skalil jasnost. Po formi svoje lirike je Sardenko na enem prvih mest med »novostrujarji«, ki so vtili slovenski liriki novega življenja in jo obogatili z novimi muzikalnimi formami... Sardenko je po izrazu in stilu neoromantik, po vsebini pa je tudi realist (»V mladem jutru«), ker je upodobil versko življenje vasi, kakršno je v resnici po naših vaseh: religija obsega dobršen del vaškega življenja. Kadar pisatelji rišejo druge strani vaškega življenja, jih imenujejo realiste; ali ni Sardenko v izražanju verskih čustev pokazal resnično duševno življenje vaških ljudi?«

I. C.

Glasba.

Koncert Glasbene Matice.

Svoj prvi, lastni koncert v letošnji sezoni je naša Glasbena Matica priredila v nedeljo 18. novembra ter ga v sredo 21. novembra ponovila. Koncerti v velikem obsegu sedaj niso mogoči; ker čim dalje traja vojska, tem težje je dobiti celoten orkester. Zato je Glasbena Matica sklenila prirediti letos koncerte v obliki, kot smo doživeli ravnokar izvajanega, da so poleg pevskega zбора: ženskega, moškega in mešanega nastopili tudi solisti.

Gdč. Delica Bučar, koncertna pianistinja iz Budimpešte, rodom Ljubljancanka, je imela topot prvič

priliko nastopiti kot izvežbana umetnica na domačih tleh. Igrala je Weber-Tausigov »Poziv na ples«, Lisztovo Harpino etudo in dve Chopinovi skladbi: a) Nocturno v Cis-molu in Etudo-Vihar. Njen nastop je zelo dostojen in simpatičen, njena igra tehnično neoporečna: gladka, kar moč izčiščena, elegantna; po drugi strani pa se nam je ton zdel vendarle nekam tenak in šibak in smo si semtertja želeli več temperamenta, več ognja. To zlasti pri Chopinovem nokturnu. Najbolj nam je ugajala v Weber-Tausigovi skladbi »Poziv na ples«. Hvalježni smo ji, da je v svoj spored uvrstila tudi to odlično, slavnoznano, pa — saj pri nas — redko izvajano skladbo.

Gdč. Cirila Medved, koncertna in operna pevka iz Gorice, je istotako še mlada moč. Njeno sodelovanje v matičnem koncertu je bil njen drugi javni nastop v Ljubljani. Gdč. Medvedova je brezdvomno nadarjena in vobče dobro šolana pevka. Njen glas ima prijazen timber, je svež in prožen; škoda, da ni nekoliko izdatnejši in zlasti v višini bolj izglajen. Pri koncertu je le deloma uspela. V Massenetovi resni ariji iz opere Werther ni prišla kdovekdaj do veljave, bolj vsekakor v veselokomičnih spevih: v Thomasovi Styrienne iz opere Mignon in v Bizetovi Segnadilli iz opere Carmen. Še najrajši smo jo poslušali v pesmih naših domačih skladateljev: v Pavčičevi »Pesmi«, v Emil Adamičevi »Na lipici zeleni« in v dr. Benjamin Ipavčevi »Ciganka Marija«. Zadnjo je morala ponoviti. Najmanj nam je bil všeč njen nastop; kajti tisto samozavestno in hkrati smešno pokimavanje z glavo in predomače pozdravljanje z znanci in oboževalci se v koncertni dvorani ne spodobi.

Ženski zbor Glasbene Matice je imel pri tem koncertu izredno težko nalogo. Izvajal je pet Anton Lajovčevih dvo- in triglasnih pesmi s spremljevanjem klavirja. Veselili smo se teh krasnih pesmi našega mojstra Lajovica, a koncert nam žal ni nudil tega, kar smo pričakovali. Ni pa tega kriv skladatelj, tudi zbor ne tolikanj, ampak to, ker je bil klavir za sto grl broječ zbor prešibek nositelj in je pri večini pesmi razen pri »Pesmi Primorke« v zboru skoro utonil, vsled česar klavirski part, ki je ravno pri Lajovicu vseskoz samostojen, tako izrazit in slikovit, ni prišel povsod do veljave, zbor pa je ob prešibki opori večkrat padel, detoniral. Pristavljam pa takoj, da je gdč. Dana Koblerjeva spremljala na klavirju izborno — kakor vselej. Več, kot je storila, ni mogla. Tukaj smo se zopet nekaj važnega naučili, to namreč, da je treba za uspešno izvajanje kočljivih skladb napraviti tudi glede tehnične plati soliden proračun. S spremljevanjem orkestra — govorim seveda le kot teoretik — oziroma izvajane z manjšim, izbranim zborom bi bile Lajovčeve pesmi, ki so bile sicer temeljito naštudirane, veliko bolje in lepše uspele.

Največ užitka so prinesli moški in mešani zbori. Emil Adamičev »Vasovalec«, krepak, fantovskoporeden, zložen v narodnem tonu, in dr. Anton Schwabov »Večer na morju« z izvrstno zadetim romantičnim miljemem sta bila krasna. »Vasovalca« so pri obeh koncertih ponovili. Zaslužil je. Vendar bi jaz — za svojo osebo — rajši dvakrat zapored poslušal »Večer na morju«.

Jako sveže in ubrano so se glasili mešani zbori: Adamičev preprosti, narodnozaokroženi »Fantu«, istega skladatelja nežni, izraziti zbor »Kobirosica bila« in »Ptička«. Čez vse lepa je bila dr. Ant. Schwabova »Zdrava Marija«, v kateri se je kot solistka odlikovala gđ. Mila Počivalnik. Izvajanje skladbe »Zdrava Marija« je bilo — po mojem mnenju in občutku — v glasbenem oziru jedro koncerta. Ta čista, sveta glasba, polna najsrčnejše iskrenosti in nebeškega čara, nas je prešinila in objela; uživali smo jo v najidealnejšem pomenu. Največ navdušenja pa je izzvala moja »Zdravica«, karmoč preprosta skladba že starejšega datuma, ki se mi o nji ni niti sanjalo, da jo bodo kdaj izvajali na koncertu. Izvajali so jo res imenitno, zlasti ritmično tako eksaktno in ognjevitno, da je s pomembnim in ravno sedaj aktualnim dr. Prešernovim besedilom vred morala vzdramiti vsakogar, ki čuti slovensko in slovansko. Da se je potem »Zdravici« sledeči mirni, intimni zborček »Log za log se skriva« — rekel bi — utopil v prejšnjem viharnem razpoloženju občinstva, je bilo umevno.

Matični zbor je vodil g. koncertni vodja, ravnatelj Matej Hubad s priznano izkušnostjo in rutino. —

In še eno besedo o besedilih. To mi bo pač vsakdo pritrnil, da je besedilo pri petju tudi važen del, in da vzgojiteljem ne more in ne sme biti vseeno, kaj dado mladini v roke. In pri matičnem pevskem zboru, zlasti pri ženskem, je mladina glavni kontingent. Nekaj besedil, ki so jih pri zadnjem koncertu pele celo nedorasle deklice, pač ni bilo primernih, kaj šele vzornih.

Stanko Premrl.

Koncert Češkega kvarteta.

I. violina: Karel Hoffmann, II. violina Josip Suk, viola: Jurij Herold, čelo: Lavoslav Zelenká.

1. Dvořák, kvartet op. 96, F-dur; 2. Novák, kvartet D-dur; 3. Schubert, kvartet D-mol, op. posth.

Štirje možje — ena sama čuteča duša, le eno gorko srce, skupna živahna kri in samo ena globoka misel! V daljne, bajne dežele bi poromala duša v mislih nanje, tja pod šušteče palme, pod vroče solnce, tja v visoko džungelsko travo, tja k mesečnim poletnim nočem nipskim — še dalje — proč s sveta — do onih nebesnih sfer, kjer sedijo sirene, tja v kraljestvo sferičnih harmonij! Tam bi se ustavila in bi nam zaklicala: »Te poslušajte in posnemajte, in dosegli bodele nedosegljivo!« In mi smo že slišali ta klic! Prišel je z istim dnem k nam, ko so prišli oni; poslušali smo jih — in kako! — ter posnemati jih hočemo — pa kako? Premalo časa so bili med nami; občutili smo le, da smo nekaj doživeli, pa nismo še prav prišli na to, v čem je obstojal ta veliki vpliv. Bi li nam ne mogla biti dana prilika, da bi se še večkrat povzpeli do takih užitkov?

Poglejmo nekoliko spored!

Ant. Dvořák, kvartet op. 96, F-dur.

Izpod skrivnostno šumečega tremolanda violin se dvigne tajno, vabeče, klic resnobne viole: kot da nas opozori na to, kaj še vse pride in nas spomni, da naj poslušamo z vso dušo, sprejmemo vsak ton vase in zraven mislimo le na godbo, na nič drugega. Izpeljava celega kvarteta sicer ni bogvekaj moderna, bolj romantična, polna sladkih melodij, slavčkovih pesmi in

veselega fantovskega ukanja. Iz dna duše je privrel ta spev in v dno duše seže, globoko in neizbrisno se vtisne v spomin. Veselja in zadovoljstva poln je spomin nanj, ne razburljiv in mračen; optimistično nam kaže svojo in našo bodočo pot.

Vítězslav Novák, kvartet, D-dur.

O teoretičnih vprašanjih pač ne bomo tu govorili. — Barva celega kvarteta, ki ima, zoper običaj, le dva precej dolga dela, je malo bolj eksotična. Nenavadni melodični postopi, tuje harmonije, — temnejši kolorit — vse kaže na modernega umetnika, ki stoji sredi vsakdanjega življenjskega vrveža, na katerega vplivajo najrazličnejši vtisi, ki silijo na dan. Velika resnoba leži nad celim kvartetom, pa ne pesimizem; resnost moči in lepote je to.

Fr. Schubert, kvartet D-mol, op. posth.

Tudi ta kvartet je bolj romantičen, kakor že vsa Schubertova dela. V drugem stavku je komponist uporabil svojo prekrasno pesem o smrti in deklici, jo na najrazličnejše načine prav genijalno variiral in izpeljal. Drugače pa ta kvartet ni napravil posebnega vtisa; seveda, Schubert je bolj za salon (v romantičnem, ne sedanjem pomenu besede!); njegove kompozicije sežejo najbolj v dušo ravno onemu, ki jih igra; v veliki koncertni dvorani se poizgube mnogotere fine, katerih je ta kvartet poln.

Lucijan Škerjanc.

To in ono.

XIV. umetnostna razstava.

Srednja dvorana in štirje stranski kabineti so polni slik; katalog navaja 153 del, in sicer večinoma takih, ki so bila javnosti doslej neznana. Za čas vojske bi torej bila razstava glede svoje obsežnosti zadovoljiva. Tudi vsebinsko in oblikovno ni vojske v njej skoraj opaziti: kakor pred letom 1914. prevladujeta še vedno pokrajina in portret; le Vavpotič, ki je vojni slikar, upodablja, k čemur ga vabi poklic, a vendar ponajveč s svojega miroljubnega slikarskega stališča, in Smrekar riše vojnim bolnim razmeram svoje duhovite satire.

Kvalitativno je razstava manj zadovoljiva. Ko človeku bega oko med temi premnogimi slikami, katerih je marsikatera komaj pogleda vredna, si iz srca zaželi majhne, majcene slovenske razstave, v kateri bi bilo zbrano samo dobro in najboljšo. Tudi Jakopič mora delati kompromise. Kompromise s častitljivimi imeni, ki jih ni mogoče odbiti, z začetniki, ki kažejo nekaj rudimentov talenta in se hočejo »razviti«, z občinstvom, ki zahteva številnosti in jo bolj ceni nego dobroto. Da ni razstava boljša, je morda nekaj kriva tudi naša kritika. Slovstveni ocenjevalec je neprimerno bolj strog od umetnostnega; novejši čas, ki je začel meriti leposlovno delo z absolutnim merilom, ne za domačo rabo prirojenim, je dosegel, da si prav vsaka knjiga, če si zaželi belega dne, vendarle ne upa zmeraj na solnce. Umetnostni poročevalec pa ni dosegel, da bi si ne upala skoraj vsaka slika v razstavo. Ob času prve slovenske umetnostne razstave ga je predvsem prevzemala vesela, toda nekritična zavest, da imamo slednjč tudi Slovenci nekaj takega; ko je Dunaj naše slikarje ljubeznivo sprejel, je pač moral tudi slovenski